

MELCHIOR WAŃKOWICZ

NÉP-
SZERŰ
TÖRTÉNE-
LEM

A MONTE CASSINÓ-I CSATA

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ / 1979

NÉP-
SZERŰ
TÖRTÉNE-
LEM

MELCHIOR WAŃKOWICZ

A MONTE CASSINÓ-I CSATA

A MŰ EREDETI CÍME:

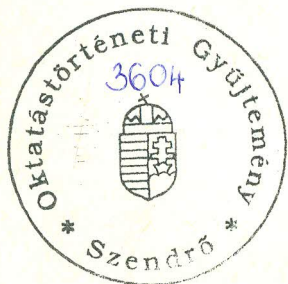
SZKICE SPOD MONTE CASSINO.

WIEDZA POWSZECHNA, WARSZAWA 1974.

FORDÍTOTTA: KOVÁCS ISTVÁN

LEKTORÁLTA: SZOKOLAY KATALIN

A SOROZATOT SZERKESZTI: RÉZ MIKLÓSNÉ

ISBN 963 09 1215 5

ISSN 0324-7953

HUNGARIAN TRANSLATION

© KOVÁCS ISTVÁN, 1979

A magyar kiadás előszava

1941. július 30-án a szovjet kormány és a londoni lengyel emigráns kormány kölcsönös segítségnyújtási egyezményt kötött a fasiszta Németország ellen. Ennek alapján 1941. augusztus 14-én lengyel-szovjet katonai szerződés jött létre, s a Szovjetunióban hozzáláttak egy lengyel hadsereg szervezéséhez. Tagjai a volt lengyel hadsereg azon katonái és tisztjei közül verbuválódtak, akik az 1939 szeptemberében a Szovjetunióhoz került nyugat-ukrajnai és nyugat-belorussziai területeken estek fogságba. Parancsnokká a lengyel emigráns kormány Władysław Anders tábornokot nevezte ki. Anders tábornok azonban a régi úri Lengyelország reakciós, ízig-vérig szovjetellenes főtisztje volt, s nem számolt a lengyel nép igazi érdekeivel. Nem volt képes jó együttműködést kialakítani a hitleri Wehrmacht ellen élethalálharcot vívó Vörös Hadsereggel. Sokasodtak a problémák és konfliktusok a Szovjetunió és a londoni lengyel emigráns kormány között is. Így történt, hogy a Hitler-ellenes koalíció hatalmainak megállapodása értelmében 1942 folyamán több mint 100 000 lengyel – katonák, tisztok, fiatalok, nők és más polgári személyek – távozott a szövetségesek által ellenőrzött Közép-Keletre.

1942. szeptember 12-én Władysław Sikorski tábornok, a londoni lengyel kormány elnöke és egyben a lengyel fegyveres erők főparancsnoka, aláírta a Keleti Lengyel Hadsereg megalakításáról szóló okmányt. Ennek a mintegy 62 000 főnyi haderőnek Irak délkeleti részén kellett fedeznie a brit hadse-

reg hátát. (Az 1940-ben Skóciában összevont lengyelekből megszervezték az 1. lengyel hadtestet.)

1943. áprilisában Sikorski tábornok meglátogatta a Keleti Lengyel Hadsereget, s úgy döntött, hogy a szövetségesek észak-afrikai támadásában és a várható olaszországi harcokban való részvétel céljából meg kell szervezni a 2. lengyel hadtestet. Ez meg is történt. Parancsnoka Anders tábornok lett. Állományának zömét a korábbi ún. Anders-hadsereg alkotta, de beleolvadtak azok a lengyel egységek is, amelyek már jóval korábban, 1940-től gyülekeztek a Közel-Keleten Stanisław Kopański vezetésével, a később legendássá vált Kárpáti Hadosztály keretében. A 2. lengyel hadtest, hadműveletileg az angol haderő alá rendelt, részt vett a palesztinai, egyiptomi hadműveletekben, majd az itáliai partraszállásban.

Melchior Wańkiewicz író és újságíró a lengyel irodalom és a lengyel történelem tisztelt, csaknem legendás alakja. Nem kommunista, de az emberibb életért harcolók hű szövetségese volt, a legjobb polgári demokratikus hagyományok őrzője. A második világháború idején szintén a Közel-Keletről érkezett kalandos és küzdelmes úton Olaszországba. Haditudósítói életének és tevékenységének egyik szép és megrendítő fejezete Monte Cassino. E félelmetes hegycsúcs árnyékában együtt élt és harcolt a 2. lengyel hadtest katonáival. Az ő fegyvere a toll és a szó. A történelmi tények, a katonai mozdulatok hiteles rögzítése, a krónikairás mellett bevallott célja, hogy emléket állítson a sokat szenvedett lengyel nép hőiesen küzdő fiainak.

Monte Cassino bevétele a második világháborúban lezajlott gigászi méretű hadműveletek, véres összecsapások sorában csak epizód. A Moszkvánál, Sztálingrádnál, Kurszknál, Berlinnél, vagy akár az El-Alameinnél, Calais-nál elesett milliókhoz viszonyítva a Monte Cassinó-i 924 elesett, 3450 eltűnt és sebesült lengyel szinte maréknyi a tengerparti fövenyből. Csakhogy a tengerparti föveny sok-sok maréknyi homok öz-

szessége. És az 1945-ben elért világraszóló győzelem aligha születhetett volna meg az oroszok, lengyelek, angolok, franciák és a legkülönbözőbb más nemzetiségű antifasiszta harcosok kisebb-nagyobb csoportjainak emberi kitartása, önfeláldozása nélkül.

Wańkovicz a háború után még hosszú éveket töltött emigrációban. 1957-ben tért vissza hazájába, s ma lengyel földben nyugszik.

terasz övezi az amfiteátrumot. Mindegyik teraszon két sírsor húzódik. A krémszínű mésztufakereszteken mésztufalapocskára, rávésve felirat. 1070 név.

A legmagasabban fekvő teraszon sziklatömb – az oltár; a fehér sziklafalra fölvésték az egységek címereit. Följebb, az 593-as magaslát oldalában élősvény kereszt, karja 50 méter széles, közepén sas – hatszor hétméteres, Monte Cassinói-mészköbe faragott szobor.

Amikor a temető tetején visszafordul az ember, és megindul a lépcsők fehér hullámain, a temető alján szalagként húzódó hatalmas feliratra esik a pillantása:

„VÁNDOR, VIDD HÍRÜL A LENGYEL TÁJAKNAK,
HOGY MEGCSELEKEDTÜK, AMIT MEGKÖVETELT
A HAZA.”

Tartalom

A magyar kiadás előszava	5
1. A korábbi támadások	9
A szövetségesek első támadása	11
A második támadás	14
A harmadik támadás	15
2. A csata elhúzódik	17
Az előkészületek	20
Wellington vagy Mierosławski?	23
Pokoli szállítmányok	30
Az álcázás	33
Az utászok – a háború természeti	34
Híradóshálózat – a hadtest idegrendszerének megte- remtése	37
A felderítés és az ellenség	40
A nehéz páncéltörő ágyúból – kőszáli kecskék	42
A tüzéség éléstárában	49
3. Ütött a „H” óra	52
A tizenhétévesek álma	55
A figyelőponton	57
A harcállásponton	62
4. A lengyelek első támadása	69
Harc a Kísértetgerincért	69

Az 593-as magaslat	75
Harc a Szurdokért	80
Akit apránként akartak megölni	85
A harci kedv	92
5. A lengyelek második támadása	104
San Angelo – a Halál Angyalának Hegye	108
Vérfürdő az Áldozatok Hegyén	117
Újabb harc a Szurdokért	124
6. Válságos órák	139
7. Győzelem!	152
8. A Hitler-vonal áttörése	168
Piedimonte – Saragossa	169
A fölszabadított Piedimontében	173
Polüphemosz elveszíti szemét	177
9. Látlak téged, siralomvölgy, dicsőség mezeje	181
10. A Monte Cassinó-i temető	187

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója

78.1492 Athenaeum Nyomda, Budapest – Íves ofszetnyomás

Felelős vezető Soproni Béla vezérigazgató

Szerkesztette Réz Miklósné

A sorozatterv Szántó Tibor munkája

Műszaki vezető Mózes Tibor

Műszaki szerkesztő Bereczki Gábor

Képszerkesztő Fábri Magda

Terjedelme 9,6 (A/5) ív + 1/2 ív képmelléklet

1943. szeptember elején az antifasiszta koalíció csapatai partraszálltak Dél-Olaszországban. Soraikban az angolok, amerikaiak, franciák és más nemzetiségűek között a 2. lengyel hadtest harcosai is ott voltak. 1944 májusában nekik jutott az a megtisztelő, de véres feladat, hogy az utolsó, győzelmes rohamokat intézzék az addig bevehetetlenné bizonyult Monte Cassinó-i kolostorerőd ellen.

Melchior Wankowicz, a neves lengyel író és újságíró, haditudósítóként vett részt az eseményekben. Pontosan, hűségesen és nagy megelevenítő erővel írja le mindazt, amit látott és átélt. Az olvasóban felidézi a televízióban látott „Nagy csaták” című sorozat Monte Cassino bevételeivel foglalkozó epizódját. Ír a páncélosok, a gyalogosok, az utászok és a mesterlövészek csoportos akcióiról és egyéni hőstetteiről. Ábrázolja a harcálláspontok feszültségét, a német bunkerek bevételeinek, az utak megtisztításának megannyi drámai pillanatát. Bemutatja a napfényes Itáliában, a pipaccsal borított mezőkön hirtelen lecsapó halált, s a lassú küzdelmet, melyet a magányos sebesült testében az élet és a halál erői vívnak egymással.

Wankowicz könyve hasznos és érdekes olvasmány mindenkinek, aki a második világháború eseménysorai iránt érdeklődik.